

HIINA JA VENEMAA – LEPINGUTA LIITLASED

Hiina ja Venemaa vaates võimaldab praegune murranguajastu muuta globaalset jõuvahekorda nende kasuks.

Venemaa kohaneb asümmeetriaga suhetes Hiinaga ning sünkroniseerib enda poliitilist agendat Hiina omaga.

Hiina ja Venemaa peavad võimalikuks, et üks sõlmib teise selja taga USA-ga kokkuleppe. Riskide maandamiseks peetakse arvukaid konsultatsioone.

Täiemahuline sõda Ukraina vastu on tiivustanud Venemaa suhteid Hiina Rahvavabariigiga: alates 2022. aastast on tunduvalt tihenunud kahe riigi koostöö energia, kaubanduse, rahanduse, transpordi ja logistika, teaduse, tehnoloogia ja hariduse vallas.

Hiinat ja Venemaad lähendab mõistmine, et murrangulised muutused võimaldavad kujundada globaalset jõuvahekorda ümber mõlema huve teenival viisil. Kuigi nende taotlused pole alati täielikus kooskõlas, on mõlemad riigid veendunud, et omavahelisest heast läbisaamisest on võita rohkem kui kaotada.

VENEMAA SÜNKRONISEERIB END HIINAGA

Venemaa, kellele tegi sõja algusaastail muret süvenev majanduslik sõltuvus Hiinast, on kohanemas kahepoolsetes suhetes tekkinud asümmeetriaga, sünkroniseerides oma poliitilist agendat Hiina projektide ja algatustega.

Hiinat ja Venemaad liidab ühine vaade, mille järgi on üksnes tsivilisatsiooni staatusega suurriikidel õigus rahvusvahelisi suhteid kujundada.

Näiteks käsitletakse „Suurt Euraasia partnerlust“ nüüd ühes kontekstis Hiina „Vööndi ja tee“ initsiatiiviga, Põhja mereteed Mere Siiditeega, Euraasia julgeoleku algatust aga globaalse julgeoleku-initsiatiiviga. Xi Jinpingi 2023. aasta märtsis väljakuulutatud globaalsele tsivilisatsioonide initsiatiivile kajas vastu samal kuul avaldatud Venemaa uus välispoliitika strateegia, kus Venemaa on määratletud „riik-tsivilisatsioonina“. Nii liidab Hiinat ja Venemaad ka ühine vaade, mille järgi on üksnes tsivilisatsiooni staatusega suurriikidel õigus rahvusvahelisi suhteid kujundada.

Lääneriike marginaliseeriva alternatiivse valitsemissüsteemi suunas püüeldes esinevad Hiina ja Venemaa rahvusvahelises keskkonnas ühisrindena: koostööd tehakse sellistes organisatsioonides nagu ÜRO, OPEC, Rahvusvaheline Aatomienergia Agentuur, Maaailma Terviseorganisatsioon jt ning enda loodud formaatides, nagu Shanghai Koostööorganisatsioon ja BRICS+. Arvukalt on loodud ka valdkondliku fookusega koostööformaate, kus räägitakse sirgeks ja tehakse teoks kõrgetasemelistel visiitidel kokkulepitud plaanid.

SANKTSIOONIMÕJUD

Venemaa pankadele ja ettevõtetele kehtestatud sanktsioonipiirangud ning Hiina pankade kartus sattuda teistest sanktsioonide alla on mõnevõrra pärssinud Hiina-Venemaa kaubavahetust: 2025. aasta esimeses pooles vähenes see võrreldes eelmise aasta sama perioodiga ligi 9%. Samas on kaks riiki kasutusele võtnud mitmeid makseskeeme, mis on aidanud neil sanktsioonipiirangutest mööda minnes kaubanduskoostööd jätkata. Samuti on Hiina pangad jätkanud sanktsioonialuste Venemaa pankadega uute lepingute detailide kooskõlastamist, kiirendamaks kahepoolse finantskoostöö taastumist niipea, kui sanktsioonid lõpetatakse.

Venemaa juhtkond peab suureks läbimurdeks Hiinaga vastastikuse mõistmise memorandumi sõlmimist gaasitrassi „Sila Sibiri 2“ ehitamiseks, mille lepingu allkirjastamiseni loodetakse jõuda aastaga. Tõenäoliselt on Venemaa nõus tegema Hiinale gaasihinnas allahindlust, lootes osaliselt kompenseerida Euroopa turu kaotamist. Ka Hiina on huvitatud projekti elluviimisest, suurendamaks ja mitmekesistamaks oma varusid maismaal paiknevate gaasitrasside kaudu. See kindlustaks Hiina ja Taiwani konflikti korral energiatarned ka võimalike sanktsioonide ja mereblokaadi tingimustes.

SÕJALINE KOOSTÖÖ

Kuigi Hiina-Venemaa sõjalise alliansi moodustamine pole lähiaastail tõenäoline, on ootuspärane ühisõppuste ja -patrullide jätkumine Aasia ja Vaikse ookeani regioonis.

Lääne sõjatehnoloogiate embargo ja sanktsioonide tõttu on Hiina ja Venemaa vahel tunduvalt tihenened uurimis- ja arenduskoostöö militaartehnoloogiate vallas, hõlmates satelliitside-, varg-, tehisaru-, robotitehnika- ja teisi uue põlvkonna tehnoloogiaid. Hiina ja Venemaa teadvustavad kognitiivse mõjutamise kasvavat rolli tänapäeva sõjapidamises ning teevad koostööd ka selles valdkonnas.

Hiina ja Venemaa sünkroonis peetud võidupüha juubeliüritused ilmestavad liidrite toetust teineteise välispoliitilistele ambitsioonidele.

Allikas: Gavriil Grigorov (ZUMA Press)

REVISIONISM

2025. aasta septembris Tian'anmeni väljakul toimunud võidupüha paraad, nagu ka suvel üle maailma Hiina saatkondades korraldatud Rahvavabastusarmee tähtpäeva pidustused annavad aimu, et Hiina kavatseb jõuliselt edendada enda kui II maailmasõja võitja kuvandit.

Kui Venemaa on kasutanud II maailmasõja narratiive mõjutusvahendina juba veerand sajandit, siis Hiina välispoliitikas on võidutemaatika pigem uus trend. See on tõenäoliselt seotud Xi Jinpingi kolmanda ametiaja eel hüppeliselt kasvanud globaalsete ambitsioonidega.

**Hiina veendumusel
aitab võitja kuvand
legitimeerida taotlust
muuta eksisteerivat
maailmakorda.**

Hiina veendumusel aitab võitja kuvand legitimeerida taotlust muuta eksisteerivat maailmakorda, andes riigile selleks justkui ajaloolise õiguse. Selleks et omistada Hiina võitlusele Jaapani okupatsiooni vastu globaalset tähtsust, on hiinakeelsetes allikates hakatud ajalugu ümber kirjutama: II Hiina-Jaapani sõda käsitletakse üldistavamalt fašismivastase maailmasõjana ja Hiinat fašismi vastu võitlejana.

Võitja kuvandit konstrueerides kipuvad Hiina ajaloolased ja riigiametnikud pisendama mitte üksnes Lääne liitlasvägede, vaid ka Nõukogude Liidu rolli. Kuid end NSVL-i õigusjärglaseks pidav Venemaa ei lase end sellest segada. Vastupidi, Kreml mängib oma hea partneri mängu kaasa. Näiteks eemaldati Venemaa võidupüha pidustuste külaliste jaoks koostatud II maailmasõja infobrošüüri tekstist terve lõik, milles mõisteti hukka Hiroshima ja Nagasaki tuumapommitamist. Üks põhjus – mõeldes pidustuse peakülalisele Xi Jinpingile – võis olla Venemaa juhtkonna soov mitte õõnestada Hiina võitja kuvandit viitega sündmustele, mis tegelikult Hiina-Jaapani sõja lõpu otsustasid.

KOOSTÖÖ KAALUB USALDAMATUSE ÜLES

Nii Hiina kui ka Venemaa valitsusele lähedastes akadeemilistes asutustes käsitletakse riskina võimalust, et üks sõlmib teise selja taga USA-ga kokkuleppe. Selle riski maandamiseks on alates 2025. aasta algusest toimunud Hiina initsiatiivil arvukaid kinnises formaadis konsultatsioone, mille eesmärk on olnud vahetada informatsiooni ja koordineerida omavahelist koostööd.

Hoolimata mõningast usaldamatusest mõistavad Hiina ja Venemaa, et neil on lähitulevikus heast läbisaamisest rohkem kasu kui võimalikest kokkulepetest USA administratsiooniga. See aga ei välista, et Venemaa proovib USA suhtes oportunistlikke pettemanöövreid rakendades oma väljavaateid parandada. Sel juhul kalibreerib Venemaa juhtkond väga tõenäoliselt oma poliitikat nii, et see ei seaks mingil juhul ohtu tema suhteid Hiinaga.

On paslik teadvustada tõsiasja, et väärtuspõhise välispoliitika põhimõtetest eemaldumine teenib samahästi Hiina kui Venemaa huve: kõikvõimalikud Venemaale tehtavad järeleandmised oleksid vesi ka Hiina globaalsete eesmärkide veskile.